

NGƯỜI ĐÓ THỊ

Bộ Tài nguyên và Môi trường vừa có văn bản gửi Bộ Công Thương cảnh báo về các nguy cơ tiềm ẩn về môi trường và sự cố môi trường của hai dự án bauxite Tân Rai và Nhân Cơ (do Tập đoàn Công nghiệp Than - Khoáng sản Việt Nam (TKV) làm chủ đầu tư, với tổng vốn đầu tư vượt 32.000 tỉ đồng). Trong đó có cảnh báo đến vấn đề chất lượng công trình, hệ thống xử lý môi trường của hai dự án đã xuống cấp...

Báo cáo này nằm trong bối cảnh cuối năm vừa qua, Chính phủ đã giao Bộ Công Thương phối hợp 11 bộ ngành và địa phương đánh giá lại toàn bộ Chương trình bauxite Tây Nguyên sau hơn 9 năm triển khai thí điểm. Tuy nhiên, có thể nói, thực tế thời gian qua cho thấy, những cảnh báo trước đây của các nhà khoa học và chuyên gia về các nguy cơ tiềm ẩn của hai dự án bauxite Tây Nguyên đã được chứng minh là đúng.

Người Đò Thị trao đổi với các chuyên gia và nhà khoa học nhằm phân tích rõ hơn vấn đề này.

Dự án không bao giờ có lỗi!

TS. Nguyễn Thành Sơn

Nguyên Trưởng ban Chiến lược và Khoa học công nghệ Tập đoàn TKV

Tôi cho rằng, khó khăn lớn nhất hiện nay của hai dự án bauxite Tân Rai và Nhân Cơ là vấn đề hồ chứa “bùn đỏ” và hồ chứa “bùn đỏ quặng đuôi”. Nếu so sánh hai bức ảnh chụp từ vệ tinh khu vực triển khai dự án alumina Tân Rai từ năm 2008 và hiện nay sẽ thấy rõ mức độ nguy hại về môi trường của dự án. Tự thân hai dự án này, kể cả khi chưa có sự cố, đã làm thay đổi cơ bản môi trường đất và môi trường nước trong khu vực. Các sự cố xảy ra thời gian qua, tuy có quy mô nhỏ, nhưng tính chất lại rất nguy hiểm vì nó đã xảy ra ngay từ khi dự án mới đi vào hoạt động.

Cho đến nay, việc tiếp cận hồ sơ mời thầu và hồ sơ dự thầu của các dự án alumina vẫn rất khó khăn do việc công khai và minh bạch chưa thành thói quen của TKV. Tuy mới chỉ thông qua nội dung phụ lục trong hợp đồng EPC (thiết kế - cung cấp thiết bị công nghệ và thi công) ký giữa TKV và nhà thầu Chalico năm 2008 của dự án Tân Rai, đã thấy rất nhiều vấn đề.

Tôi ví dụ, mức tiêu hao quặng để sản xuất alumina bình quân trên thế giới là dưới 2 tấn quặng làm được 1 tấn alumina, còn mức cam kết của nhà thầu là 2,7 tấn quặng

làm 1 tấn alumina. Một tấn alumina trên thế giới chỉ tiêu hao 1 - 2m³ nước, nhưng bauxite Việt Nam tiêu hao đến 7m³... Chỉ mới xét theo 4 tiêu chuẩn cam kết chính gồm mức tiêu hao năng lượng, tiêu hao quặng bauxite tinh, công suất thiết kế, hệ số huy động công suất, tính toán cho thấy tổng giá trị các chênh lệch trong hồ sơ dự thầu của Chalieceo đã lên tới 344 triệu USD (thực tế có thể cao hơn nhiều).

Hay, để triển khai dự án nhôm kim loại Nhân Cơ, nhà đầu tư yêu cầu Chính phủ cam kết cho mua điện với giá 5cent/kWh trong vòng 10 năm. Nếu tính theo giá điện từ năm 2015, tất cả người dân Việt Nam dùng điện sẽ phải bù lỗ cho dự án nhôm kim loại hàng năm bình quân khoảng 145 triệu USD. Công suất nhôm kim loại càng cao, bù lỗ càng lớn, dự án nhôm kim loại càng triển khai nhanh, càng sớm phải bù lỗ...

Tôi khẳng định, với các chỉ tiêu kinh tế - kỹ thuật như nhà thầu EPC công bố, cả hai dự án này không bao giờ có lãi được vì tiêu hao quặng, nước, than, sét, vôi, nhiệt... rất lớn, tổn thất quặng rất cao so với mức bình quân.

“Tự thân hai dự án này, kể cả khi chưa có sự cố, đã làm thay đổi cơ bản môi trường đất và môi trường nước trong khu vực. Các sự cố xảy ra thời gian qua, tuy có quy mô nhỏ, nhưng tính chất lại rất nguy hiểm vì nó đã xảy ra ngay từ khi dự án mới đi vào hoạt động

Hiện nay cả hai dự án đều do TKV làm chủ đầu tư, với tổng đầu tư vượt 32.000 tỉ đồng. Tôi được biết, khoảng 7.000 tỉ đồng là vốn tự có của chủ đầu tư, còn lại là đi vay ngân hàng. Tuy nhiên, vốn tự có này lại lấy tiền từ ngành than ra đưa sang đầu tư vào hai dự án bauxite Tây Nguyên. Ngành than cũng đang “chết giắc” nhưng còn phải gánh thêm bauxite Tây Nguyên. Vậy tiền đầu tư này, chủ đầu tư trả lại như thế nào cho ngành than?

Ngoài báo cáo đánh giá của Bộ Tài nguyên và Môi trường mới đây, tôi hy vọng các bộ và các địa phương khác cũng sẽ công khai báo cáo của mình về hai dự án bauxite. Ngoài ra, cần nhìn nhận trách nhiệm của Bộ Công Thương về hai dự án này rất lớn. Cho đến nay, Bộ Công Thương vẫn tiếp tục lẩn tránh trách nhiệm về việc đã phê duyệt những giải pháp kỹ thuật rất kém hiệu quả.